

'We moeten het praktijkresultaat v

Frederik Evelein

In december 2002 kwam het door het Nationaal Groenfonds¹ uitgegeven rapport 'Investeren in Natuur 2003-2006' uit. Forse bezuinigingen bedreigen particuliere natuurprojecten en initiatieven van overheden. Reden om eens te gaan praten met de directeur van het Nationaal Groenfonds de heer Roelof Balk.

alvorens aandacht te besteden aan de door de heer Balk gegeven toelichting op het rapport en op de werkzaamheden van het Nationaal Groenfonds in het algemeen, zullen we eerst trachten in het kort de inhoud van het rapport te schetsen.

'Investeren in Natuur 2003 – 2006'

Het rapport 'Investeren in Natuur 2003 - 2006' met als subtitel 'Financieel perspectief voor een resultaatgericht natuurbeleid' is een vervolg op het in 1998 door het Nationaal Groenfonds uitgebrachte rapport 'Investeren in Natuur!'. De opzet van het huidige rapport kent dezelfde driedeling als het rapport uit 1998: terugblik op het natuurbeleid, stand van zaken met betrekking tot de uitvoering ervan en aanbevelingen voor de toekomst.

Het rapport vangt aan met de constatering dat sinds de eerste helft van de twintigste eeuw het areaal bos en natuur sterk is afgenomen. Ook de kwaliteit van de Nederlandse natuur is achteruitgegaan. Het belangrijkste probleem dat hieraan ten grondslag ligt is versnippering. Grotere aaneengesloten natuurgebieden zijn zeldzaam geworden. Als reactie hierop heeft de overheid het concept van de Ecologische Hoofdstructuur² geïntroduceerd. De Ecologische Hoofdstructuur wordt langs een drietal sporen gerealiseerd: grondaankopen door de overheid voor natuuraanleg, natuuraanleg door particulieren en natuurvriendelijke landbouw door agrariërs. De uitvoering van de Ecologische Hoofdstructuur kent echter een aantal haken en ogen. Zo is de formele begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur nog niet af. Hierin schuilt het gevaar dat de grond een andere bestemming kan krijgen. Met 6.250 hectare per jaar zijn de grondaankopen de 'motor' achter de Ecologische Hoofdstructuur. Particuliere natuuraanleg gaat met 150 hectare per jaar nog maar net van start. Per saldo loopt de aanleg van de Ecologi-

sche Hoofdstructuur anno 2002 achter. De ontwikkelingen op de grondmarkt en in de landbouw raken de voortgang van de Ecologische Hoofdstructuur in de kern.

De Rijksoverheid wil vanwege bezuinigingsmotieven de motor achter de Ecologische Hoofdstructuur verschuiven van aankopen door de overheid naar particuliere natuuraanleg en natuurvriendelijke landbouw. De scherpe bezuinigingen op grondaankopen leggen echter in de praktijk de motor achter de Ecologische Hoofdstructuur stil. Vanwege deze bedreiging voor de voortgang van de Ecologische Hoofdstructuur bevat het rapport een zestal aanbevelingen die ruimte geven voor meer betrokkenheid van particulieren én oplossingen bieden voor economische tegenwind. Al met al geeft het rapport meer dan genoeg redenen om de directeur van het Nationaal Groenfonds, de heer Balk, een toelichting te vragen op het rapport en in te gaan op de activiteiten van het Nationaal Groenfonds.

We spraken de heer Balk op een zonovergoten dag op het zeer landelijk gelegen kantoor van het Nationaal Groenfonds te Hoevelaken. Na een compliment voor de – zeer heldere – opbouw van het rapport, vroegen wij de heer Balk voor wie het rapport was geschreven. De heer Balk gaf aan dat het rapport suggesties geeft voor het macrobeleid ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur. Een dergelijk beleid kan alleen doeltreffend zijn indien een consistente visie aanwezig is. Daarnaast moeten de vele overheidsinstanties die in meer of mindere mate betrokken zijn bij de uitvoering van de Ecologische Hoofdstructuur op een gedegen wijze geïnformeerd worden. Dit betekent niet dat het rapport alleen voor de overheid is bedoeld. Gezien het grote maatschappelijke belang van een mooi en ecologisch sterk landschap is het een rapport voor iedereen die meer wil weten over de voortgang van de Ecologische Hoofd-

structuur. De heer Balk hoopt en verwacht dat het rapport ook voor de Federatie en haar leden nuttige inzichten verschaft.

De rol van de overheid

Het rapport staat uitgebreid stil bij de huidige bezuinigingen op de grondaankopen. Volgens de heer Balk is de reden van de budgetbeperking duidelijk. Het gaat om een generieke bezuiniging. Het bezuinigen op natuur is relatief makkelijk: natuur is weerloos. Dit ondanks het grote maatschappelijke belang van natuur die eenieder erkent. Gezien de huidige bezuinigingsdrang zal dan ook goed gekeken moeten worden in hoeverre het mogelijk is om met andere vormen en methodes hetzelfde doel – de aanleg van natuur – te bereiken. Daarnaast kan het ook geen kwaad te onderzoeken in hoeverre gelden kunnen worden geleend om daarmee bijvoorbeeld grond aan te kopen. Volgens de heer Balk moet er geen taboe rusten op het aangaan van schulden voor natuuraanleg. De schulden zullen weliswaar ook drukken op latere generaties maar deze generaties profiteren juist van de nu aan te leggen natuur in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur.

De heer Balk benadrukt dat de discussie over het wel of niet aankopen van grond door de overheid een ideologisch karakter heeft. Wat hem betreft moet echter het resultaat voorop staan: hectares nieuwe natuur. De methode is secundair. Als er voldoende belangstelling is voor particuliere natuuraanleg heeft dat zijn voorkeur boven overheidsingrijpen. Maar werkt dat onvoldoende – en de cijfers wijzen tot nu toe in die richting – dan moet de overheid haar verantwoordelijkheid nemen en grond aankopen voor aanleg van nieuwe natuur.

De heer Balk gaat ook in op de rol van de overheid in het geheel. Deze heeft meerdere tegenstrijdige belangen. Denk daarbij

rop stellen'

aan de (eeuwigdurende) strijd tussen natuurgrond en hete grond³. De heer Balk opperde het idee om hier tijd op in te spelen door overeenkomsten voor de langere termijn aan te gaan met grondbezitters die misschien nu nog niet, maar op termijn wel zelf natuur willen aanleggen of wellicht hun grond op termijn zouden willen verkopen voor natuuraanleg. Door al meteen een financiële vergoeding te bieden wordt een dergelijke overeenkomst een stuk sterker. Vooral voor boeren met opvolgingsproblemen kan zo'n contract soelaas bieden. Voor een grondbezitter is dan de verleiding of noodzaak om zijn grond aan bijvoorbeeld een projectontwikkelaar te verkopen een stuk kleiner.

Groenfondsen en de rol van de particulier

De heer Balk ging ook in op de rol van het Nationaal Groenfonds voor de particulier. Het fonds speelt zo goed mogelijk in op ontwikkelingen in de maatschappij om de Ecologische Hoofdstructuur verder te helpen ontwikkelen. Speerpunt voor het Groenfonds is het bevorderen en financieren van particuliere natuuraanleg. Daarbij benadrukt de heer Balk dat het Nationaal Groenfonds vooral een uitvoerende taak heeft. Deze taak bestaat met name uit het financieren van natuuraanleg van particulieren, het financieren van grondaankopen door de overheid en het verzorgen van financiële analyses en voorlichting. Dit laatste niet in de laatste plaats aan particuliere grondbezitters, ook in samenwerking met organisaties zoals de Federatie. Bij de rol van deze particulieren voor de realisatie van de Ecologische hoofdstructuur werd uitvoerig stilgestaan.

De heer Balk attendeerde op de vaak in de maatschappij levende veronderstelling dat alleen de overheid kan zorgdragen voor een adequate omzetting naar natuurgronden. Dit terwijl de particuliere grondbezitter in veel gevallen al heel veel ervaring heeft met dergelijke problematiek. De particulier zal dan ook steeds gestimuleerd moeten blijven om bij te dragen aan de gewenste omzetting naar natuurgrond.

Bij de omzetting van grond naar natuur door een particulier spelen vele aspecten een rol. Op het eerste gezicht zijn er voor een particulier een tweetal - voor de hand

Roelof Balk, directeur Nationaal Groenfonds

liggende - mogelijkheden om een dergelijke omzetting te realiseren. De grond kan worden verkocht of de particuliere bezitter kan zelf de natuur gaan ontwikkelen. Hiervoor ontvangt de eigenaar een vergoeding van de overheid, die het Groenfonds met een goedkope voorfinanciering extra aantrekkelijk maakt. Voor de toekomst komt de genoemde suggestie om nu al afspraken te maken met particulieren die binnen afzienbare tijd tot natuurontwikkeling of verkoop willen overgaan. Het grote voordeel voor de particulier daarbij is dat hij meteen al wordt gesteund in de exploitatie van zijn grond. De heer Balk noemt dit "natuur op termijn".

Volgens de heer Balk springt de overheid nog te onzorgvuldig om met de grondeigenaren die inderdaad zelf natuur willen aanleggen, vaak na lang wikken en wegen. Hij vindt het onverteerbaar dat de overheid nu ook is begonnen te bezuinigen op (nieuwe) subsidieaanvragen voor particuliere natuuraanleg. Dit tegen alle afspraken in. Ook moet wat gedaan worden aan de wijze waarop fiscaal wordt omgegaan met de op deze wijze door particulieren ontvangen bedragen. Daarnaast werd opgemerkt dat het samenspel van de diverse regelingen beter op elkaar moet worden afgestemd. Ook de verwarende uitleg van bestaande regelgeving draagt volgens de heer Balk niet bij aan het stimuleren van de particuliere grond-

bezitter voor de verdere ontwikkeling van de Ecologische Hoofdstructuur.

De heer Balk onderschrijft ook het idee van de gebiedsfondsen. Deze fondsen bundelen de verschillende geldstromen die beschikbaar zijn voor de herinrichting dan wel herstructurering van een bepaald gebied. Door het tevens bieden van verschillende financieringsvormen kan op deze manier financieel maatwerk voor gebieden worden geleverd. Dit financiële maatwerk levert het Groenfonds bijvoorbeeld sinds dit jaar ook al voor de meeste van de 18 Nationale Parken.

Al met al kan geconcludeerd worden dat gezien de analyse en de ideeën van het Nationaal Groenfonds het door hen uitgegeven rapport 'Investeren in Natuur 2003 - 2006' aan iedere particuliere grondbezitter kan worden aangeraden. ✶

- 1 Het Nationaal Groenfonds opgericht in 1994, financiert natuurprojecten van particuliere grondeigenaren en van overheden.
- 2 Een netwerk van onderling verbonden natuurgebieden in Nederland waardoor flora en fauna meer kans hebben om te overleven. Dit groene netwerk moet in 2018 een omvang hebben van ca. 750.000 hectare.
- 3 Hete grond is grond waarvan het aannemelijk is dat het binnenkort zal worden aangewend voor bebouwing.